

קובץ סימפוזיונים - או רומאן ?

הוא כי בשם התרחשות נמס כאן כי אוקינוס אינסופי כמעט של דיבורים יצאצחולשון.

כשעמלהכפיים חדל להיות אידיאה, אמנם חגיגות, אולם ערטילאית ומיפשו טת, והחלוצים - כפרטים העובדים עי בודה שכירה וקבוצות המאורגנות בי מחנותעבודה - נתקלים ביומיומיותם האפורה של חיהעבודה - מתעטפת עליהם לפעמים נפשו. המציאות - ור אפשר אפילו לימר, ההגיון החיצוני של הגוף העמל - אימרים להם, שי "עבודה של שכירונים משעממת. - שכירונים סיפר את השנויה. עץ שעי כד אצלו היום, לא יראה מחר, וכל יום דימה למשנהו" (50) לעומת זה ההגיון הפנימי - הגיונו של האידיאל, כל עקבות של השפעתו, כי האומר שלמעני עלו ארצה - לוחש להם, כי המעשים הקטנים, הנראים לפעמים מיוז תרים וחטריטעם, הם באמת חלק מעני ין גדול. סיף-סוף היהודי, שברך על הפת, לא היה סתם עקשן. הוא האמין, שהטכס הקצר הוא חלק מעסק גדול הנותן טעם לחיים. ומה יש לנו כאן? יש לנו עמל העושה איתנו ליהודים טובים ושלמים. נברך על העמל" (314).

יתכן, שאישר אמתי של חיי עבודה איננו בהרגשה, שמילאת את חיבתך, אלא בצורך הנפשי האישי שלך לעבוד - ורק במקרה של הרגשת צורך כזה יהיה מקום לדיבור על מעמד פועלים בריא וטבעי. האם מקבלים אנו על עצמי מנו את העבודה - כפי שאומר מי שהו אחר ב"אבן על פי הבאר" - מי תוך משמעת, כלומר, משום שהתנדבנו לחיי עבודה, ועתה, לאחר שהתנדבנו, הרינו, בדומה לגיבורי ביתהמדרש של סירברג ב"לאן" בבחינת צבאו של ישראל ואין חייל קובל ואף אינו משך תמט, אלא ממלא את המוטל עליו ללא ערעור; או שמא אין האושר שבחיי עבודה נקנה לו לאדם מתוך משמעת, אלא דווקא מתוך אהבה, ומתוך אהבה בלבד? ויותר מזה: האם אותם פועלים הרואים את עצמם בבחינת צבאו של עם ישראל, צריכים להסתפק בשכר, שהוא נמוך מאוד וביחס הפיך לחלוטין לעבודתם המפרכת ולצרכיהם, ובלבד שישכבשו עבודה, שהיתה על עתה ביי דיהם של בלתייהודים בלבד, כי יש מקום ומאוחר בדרך הפועל" ולפיכך יש להכנס תחילה לעבודה ורק, לאחר כך להיאבק על השכר"; או שמא דווקא עכשיו, כשמניחים את היסוד לעבודה עברית שכירה ולהסתדרותם של העובד זים העכרים, עליהם להצמיד לעבודה זו, כתנאי בלתיניתן לחיתור, גם את התחשבות בצרכיו המיוחדים של הפועל על העברי למסדיו נקי, ארוחה חמה, חינוך לילדים" (219-220) ובכלל: על מה צריכה להתבסס דרכו של הפועל העברי: על המיתוס, שאינו נוטה בכל חשבון שהוא את תורת הכלכלה, אלא את החזון בלבד, שהוא כבר יגרוור אחי ריו אין שהוא גם את הכלכלה; או שמא על מדע, המתחשב בנתונים הי אובייקטיביים ורק בכוח ההגיון קובע (הסוף בעמוד ב' טור 8)

על כל אלה מספרת ההיסטוריה ואת כל זה ידע, כמוכר, גם נתן שחם. אילו היו אצלו קוויה של היסטוריה זו גם ציונידרך לסיפור על מאבקם של בני אדם - אפשר היה לראות בספרו ריי מאון אך למרבה הצער אין בנייהאדם שלו אלא ציונידרך לקווים של היסטרי ריה. הוא אינו מתאר עובדות, כי אם מציין איתן בלבד. רומאן לא די לו בקיומן של עובדות: עליו להראות אי תן גם בהתרחשותן. ב"אבן על פי ה" באר" אין ההתרחשויות נראות אין המאבקים נרקמים; ובהעדרם נושא כל המסופר אופי של כרוניקה.

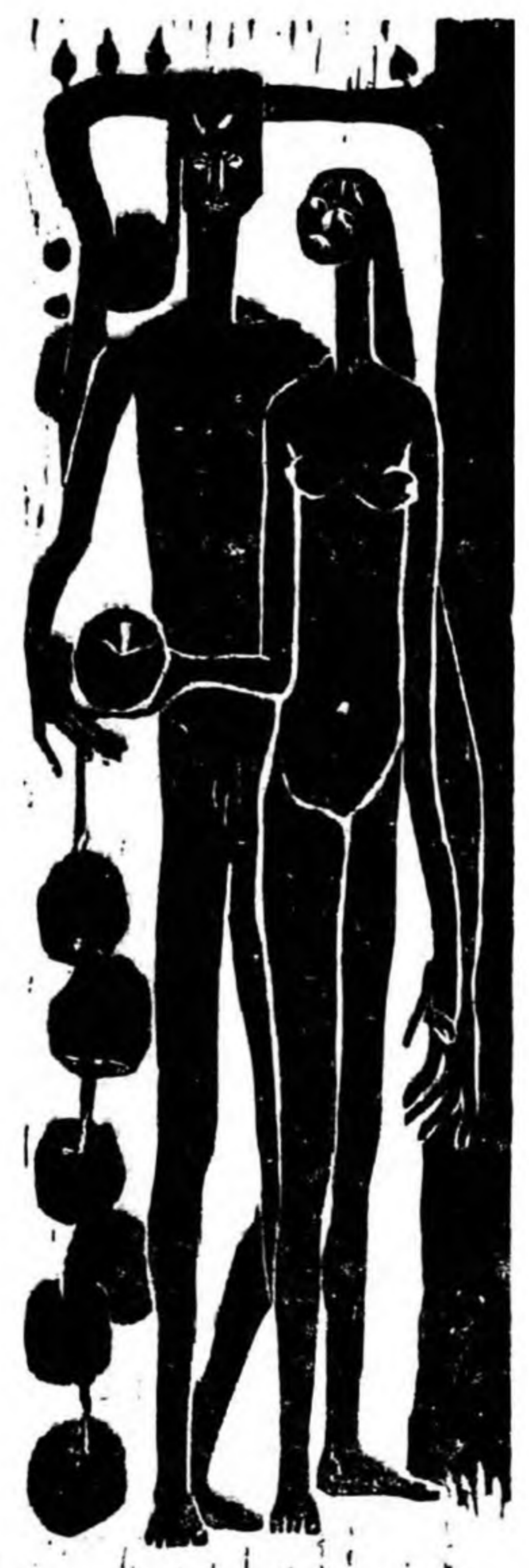
בצורה הכרוניסטית של המסופר ב"אבן על פי הבאר" אנו נתקלים לראי שונה כבר בעת נסיונו של נתן שחם לספר על עלייתם של החלוצים. מגע ראשון של עילים, המקריבים כל כך הרבה למען עליהם, עם אדמתה של ארץ-כיסיפיהם - היא חזיה חזקה לי כל הדעות; ועל מגע זה שרו משוררים רבים כל כך יהדמיון העממי רקם את אגדותיו בחוטים הצבעוניים ביותר. והנה כספר שלפנינו נתקלים אנו עני מיים במגע ראשון כזה של חלוצים עם אדמתה של א"י. בפעם הראשונה נאמר בו, שהחלוצים "קפצו מן הסירה, השי ליכו את חפציהם לערימה, חיבקו זה את זה, ואחר כרע על ברכיו לפתע ונשק את אבני הרציף. מיד עשו גם אחרים כמוהו, וכשקמו ומחו פיהם היו גורסים חול זק בשניהם" (19); ובפעם השניה, והיא שנה לאחר מכן, נאמר, שהחלוצים, "עמסו על כתפיהם את צרורותיהם וצעדו לקול המשרוקית. מישהו הוציא דגל וחברו שלף מפוחית מכיסו. והיו הכל שרים ומצוחחים, פניהם גלהבים וחולצותיהם ספוגות ויעה" (394).

לכאורה מצויים בשני סיפורים אלה כמעט כל היסודות, העשויים לעורר חזיה חזקה: נשיקת עפרהארץ, הנפת הדגל הלאומי, התחבקות הדוידת ושני יתהתלהבות בצוהתה; אף-על-פי-כן ריי קים הם לחלוטין מכל חזיה. כי הדבי יים הובעו כאן לא רק בצמצום מלים, ולא בראש וראשונה גם במחיקה מוחי לטת של כל קשר בין המראית העובדי זיים, המתגלים כאן לעינינו, לבין לוי ים נפשי עמוק, שיניע אותם. מסופר כאן על אחד, ש"כרע על ברכיו לפתע ינשק את אבני הרציף" באותו יובש של כרוניקה, שבו אפשר היה למשל, לספר על אחד, שכרע על ברכיו כי רגו ליו נתקלו באבן. גם כריעה כזאת יכיר לה היתה להיות עובדה, שראייה לכי ריוניקה.

אמנם אפשר לומר, שהעליה כשלעצמי מה היא בספר אפיוודה בלבד ולפיכך לא יחלנו לה תיאורים מיוחדים. אולם יובש זה של כרוניקה, שמציין כאן את העליה לא"י, הוא אופייני גם לבל המדובר ב"אבן על פי הבאר" על חיי הם של החלוצים בארץ, והפעם נתו דחפו גבולותיה של הכרוניקה והיא מכילה דיניסיוחשבונות על ועידות רי ויכוחים ושיחות. וכל מה שאפשר לקי

כתובת רומאן האויזשמו, שדפיי יהיו, יחד עם כך, גם הפי היסטוריה - היא משימה מעניינת, אך קשה; ושבעי תיים יכבד הדבר, אם היסטוריה זו היא של ימים, שחלק גדול מבנידודך עוד חל בהם ילעמים אף השתתף בהם כי פועל למש.

ברומאן גדליהכמות "אבן על פי ה" (באר") עדים אנו למעשה מובהק של המתת דמיונות למען הקמתה של מצבה. העליה השלישית לא"י היא כבר נחלת ההיסטוריה; אולם רבים מאד מגיבוריה - האלמונים, יתם הרוב, יודיעיהשם, והם המיעוט - עדיין מתהללים ביי נינו. נתן שחם שקד שקידה מעולה ביי לימוד ההיסטוריה של העליה השליי שית; ומתוך קריאה בספרו הרינו מתו רשמים, שמעייניו נתונים להיסטוריה, שהוא כאן עיקר, אין לבו נתון כל כך לאנשים, שיצרו היסטוריה זו. ה דמויות שכספר רק ממחישות רעיונות

יעה יאוי אים יחווה

ותופעות. שהיו להם מהלכים בתקופת העליה השלישית. פה ושם נזכרים לי דמויות גם צללים של אירועים וזכר של עלילות-חיים, אולם אין אלה חורגים מן המסגרת של ראשי-פרקים ושל רמי זים בלבד. אחירה של סימפוזיון שירה על כל הספר.

העליה השלישית היתה בחלקה הגדור עליה מרצון טוב, כלומר, עליתם של אנשים שעלו לארץ וקיבלו על עצמם עול של עבודת-כפיים וחיי פועלים לא משום שמצבם הכלכלי בלבד דחף אותם לכך, אלא בראש וראשונה משום שכר ציונותה עליהם הכרתם הלאומית. ב"מאבק, שנקלעו לתוכו, היה איפוא אור פי כפול: מצד אחד, כיוון שהיו בני טובים ועז כל פנים לא בני משפחות של פועל. השם הימה עליהם ההסתג לות לעבודה גופנית. מצד שני, כיוון שרמתם האינטלקטואלית גביהה היתה למדי, קשתה עליהם ההסתגלות לחיים, שהעבודה המפרכת גולה מהם את הי פנאי והכוח הדרושים להשתלמות איני טלקטואלית. ורק עוזהנפש, שנתמד על ידי הכרה עמוקה בצוקת רעיונם, ועל ידי אהבה, לא סחית עמוקה, לי עמם, חיזקו את ידיהם במאבק כפול זה. נשתלבו איפוא בתוכם נימוקים שליליים ורגשיים; ועל רקע נפשי זה נתחוללה תחילת אירגונו הקבוע של מעמד הפועלים העברי בא"י.

*) אבן על פי הבאר, מאת נתן שחם, הוצי כפריית-פועלים, מרחביה.

קובץ סימפוזיונים - או רומאן?

(סוף מעמיד א')

זוא את מה שניתן להיעשות ולפיכך גם צריך להיעשות?
כל אלה נרמזו ב"אבן על פי הבאר", אולם לכל מאבק נפשי, שמתחולל בין בני אדם, לא הגיעו אני, הקורא, ליי קטני כאן מבואות מתוך נאימיהם ה" ארוכים והנמלצים של גיבוריהם המ" יובים של "אבן על פי הבאר" והיכולת" זי אותם בכלל אחת, שממנו ניתן לשי" צר על אפשרות קיומו של מאבק כזה; אולם אף לא אחד מגיבוריו של שחם ותפנה למאבק נפשי כולל כזה. המחבר מרוץ איתם משיחה לשיחה, מוזיכה לזיכונה, מוזעדה לזעידה, ממקום ישוב אחד למשנהו, ואפילו לכינוס היסוד של הסדרות העובדים בא"י הביא אותם יאותנו וגם הכריח לשמוע רבים מני אומיו של כינוס זה. אולם כמהומה זו של דיבורים נבלע האדם החי, שאיננו רק שומע ומשמיע, אלא גם נאבק על משמעויותיו של כל הנשמע; ולא נודע כי בא האדם אל הרבה של המהומה.

והדברים אמורים לא רק בענייני אי מינות ודעות והסתגלותו של החלוק היהודי לעבודה גופנית. גם הצד הר"י מאנטי של ההגנה על החיים בפני מהי קיפום ומתפרעים מזויינים מבחוק, ה" מסתיימת לפעמים במות הגבורה של מגינים - נסחף ב"אבן על פי הבאר" לתוך קלחת הדיבורים, ודמותם של אני שיהמגן, המקרובים את נפשם בגכ"י רה, מיטשטשת על ידי מלל, שנתלקח פתאום כלהבה של קש וכבה מיד, בלא שגבורתם של אנשיהמגן, שנתן שחם מתכוון לפאר אותה, הגיע לכלל ביטוי תיאורי כלשהו.

כי אחדים מן האנשים, שניתנו להם ב"אבן על פי הבאר" גם שמות פרי- טיים, מגיעים גם לגליל העליון ולתל- חי של יוסף טרומפלדור העומדת על גפשה בפני ערבים מתקיפים, ואחר כך גם ליפו הערבית של שנת 1921, שפרי עה פרצית בתושביה היהודים. ואחד מהם - והוא בן טובים יליד חינה, שמתוך אידיאליזם נעלה עזב את בית הוריו העשיר וכבר הספיק להתיסר בא"י בחבלי המעבר לחיי עבודה ובחב"י לי העבודה כשלעצמם - מרגיש רק עכשיו, מול סכנת המוות המתמדת, את הטעם האמתי של החיים ואת טעם ה" מושגים מולדת ובן חורין: "הנה החיים בהדרם! במלוא שיעור קומתם! על ה" סוס! הנה שוטה שבעולם - ועד עצם הרגע הזה היה דורש את החיים בא"י בחינת קרבן נעלה למען מטרה נשג" בה. עולם קטן של רוח והפסד. מה טעם בחיים נלבטים ומשוממים בלי הרכיבה הזאת, בין שלהבות? הנה יהי דים בגברותם, עצמאיים, עזיחהחלטה, אמיצים" (275). ואחר כך, לאחר שג"י בל בטבילת האש, הריהו מוסיף ואומר: "חוויה של אדם המזדקף מול כדורי ריבים. כאן ראשית חיי אנשי. בלי זה אין אדם אלא סטודנט במערכות החי יים, שלא הגיע לעצם הענין. - - לשים את הנפש בכף - איזה ביטוי מדויק! לצרור את הכל בצרור קטן שאפשר לנוקבו על נקלה ולשים את אישיותך על קלף אחד. אתה שוכב, ויורים מעל ראשך, ואתה שואל את עצמך: התקום או לא תקום? שאלה גרי רלית! והתשובה חורצת את צתיך: בן אדם או סמרטוט" (284).

אלו הן מלים חזקות; ואם נזכור את הסענות הקודמות של אפשרות שעמום שכעבודה שכירה - עוד יגבר החוזק שבהן. הן צריכות להחת מהפי כה בנפש האדם האומר אותן ולזקוף את קומתו במידה, שכמוה עדיין לא היה זקוף; אולם הזדקפות זו אינה צריכה להיות הזדקפות של מלים. עלי- נו לראות אותה בהתהוותה ולעקוב

אחריה צעד אחרי צעד; דבר זה, נתן שחם מונע מאתנו. המלים החזקות נזר רקות לחלל, אליהן מצטרפים ראשי מרקום של אירועים, ואנו מאבדים מיד אותן אצה לו הדרך: עליו עוד להשרי תף בסימפוזיונים לא מעטים. וכשחבר רזיכאחילו, שיחד אתו עבד זמן לאי מועט באחת המושבות ויחד אתו יצא לגליל, מת מות גיבורים במערכה - נודע לו דבר זה רק באקראי, ובשתיים שלוש שורות פוסט נתן שחם את הכרי מיתו ואת קבורתו. כי אין פנאי: ה" סימפוזיון עוד נמשך וההיסטוריה של חנוצת הפועלים בימי העליה השלישית היא ארוכה. ועל מזבחה של היסטוריה זו מוקרב הרומאן כרומאן.

"אבן על פי הבאר" צריך היה להיות רומאן מההיסטוריה של העליה השלישית. אנו תמהים להכיר, שבספר זה נמצאים כמעט כל הקחים האופייניים להיסטוריה של העליה הזו; אלא שיחד עם כך הרינו שואלים שאלה שאין תשיבה עליה, היכן הוא הרומאן?

למען האמת חייבים אנו לציין, שגם נתן שחם הרגיש כפי הנראה בהעדרם של יצורים חיים ב"אבן על פי הבאר"; ובכל רמזי האירועים, הפזורים בספר במידה גדושה מאוה, יש נסיונות להבי ייס בכל זאת אדם חי לספר וכדרך זו לשות לו באיזה אופן שהוא צורה של רומאן. וכיוון שכאמור אין לו לנתן שחם פנאי בספר זה, הגדול בכמות, להתעכב התעכבות ממושכת כדי לת" אר - הריהו מוציא מבית גנזיו את הפתרון ההוליבודי, שכלינשקו הן ה" הפתעות המרעישות וגדושותהצבע, וי מנסה בדרך זו לסתום את החלל הריק מבחינת האירועים, הנוצר על ידי ריי בוים של הסימפוזיונים. וכך מוזכרים בספר - מוזכרים ולא מתוארים! - שמות של גיבורים רבים, מכל השכבות של האוכלוסיה והעסקנות הציבורית בתקופה זו, ולכל גיבור הסיפור שלי. כל הסיפורים האלה משתלבים זה בזה בחוקיות מפתיעה של מכונה; ולבנו סמוך ובטוח, שהסיום הטוב לא יאחר לבוא.

ספק גדול הוא, אם שילובו של ה" ניסח הספרותי של הוליבוד בנוסח ה" פרוטוקולארי של "אבן על פי הבאר" על ימי ייסודה של הסדרות העובדים - מוסיף כבוד לספר. על כל פנים, אין בכוחו להחיות את הדמויות, ש" הסימפוזיונים הממושכים המיתו אותן.